

Svensk hydrogeologisk bibliografi 1555-1699

sammanställd av Chester Svensson

[Avhandlingar före ca 1800](#) är normalt skrivna av professorn i fråga, respondenten har fått bekosta tryckningen och försvara den under ett offentligt seminarium. Det var ett sätt för professorerna att få sina alster tryckta. Avhandlingarna före ca 1750 innehåller normalt inte mycket av eget arbete utan är oftast en behandling av andras skrifter, främst utländska. De skrifter som behandlas är omnämnda, men mycket kortfattat som om de vore mycket kända. I nutid är de oftast mycket svåra att identifiera och återfinna. Exempelvis fann jag en av de äldsta vid tolfte förfrågningen på olika bibliotek.

Med ovanstående som grund kan man fortfarande anse att [Urban Hiärne](#) fortfarande är [svensk hydrogeologis pionjär](#) genom sina arbeten med Medevi brunns vattenanalyser 1678-. Han var också först med att använda termen [grundvatten](#), på sidan 52 i första delen av ”Den korta anledningen...” som utgavs 1702.

Vid varje verk står inom hakparenteser ev. någon kommentar, var jag funnit ett ex. och jag tagit vara på till min samling.

Förkortningar:

KB= Kungl Biblioteket;

UUB=Uppsala universitetsbibliotek

LUB= Lunds universitetsbibliotek, +GEO= Geobiblioteket, Lund

GUB= Göteborgs universitetsbibliotek

BioMed= Biomedicinska biblioteket, Göteborg

GVC= Geovetarcentrums bibliotek, Göteborg

Z=CTHB= Chalmers bibliotek; /g= Avd. f. geologi och geoteknik vid Inst. f. bygg och miljö;

/va= tidigare inst. f. VA-teknik, nu Vatten miljö teknik (WET); osv.

SUB= Stockholms universitetsbibliotek, +GEO= Geobiblioteket, Sthlm.

SLU= Statens lantbruksuniversitets bibliotek, Ultuna

SGU= Sveriges geologiska undersöknings bibliotek, Uppsala

HB= Hagströmerbiblioteket, Karolinska institutet.

egen=eget innehav

här till enstaka enskilt privata ex [GE, AE, BoO,...]

Lidén resp. *Marklin* är disputationförteckningar, se Libris.

1500-talet

Magnus, Olaus, 1555: *Historia de gentibus septentrionalibus*. Roma.

Olaus Magnus historia om de nordiska folken. Översättning utgiven av Michaelisgillet 1909-51. [*i del 1, bok 2, kap. 32* om folkvisors tal om brunnar och källor; *i kap 33*: om märken för att uppleta källor(jfr Agricola)];[GUB; delkopia]

1600-talet

Magni, Jonas, 1617: *De elementis in specie igni nimirum, aere aqua et terra* [Om de olika elementen, det vill säga om eld, luft, vatten och jord]. Diss. Resp. [Johannes Laurentii Stalenus](#). 8s. Uppsala. [*Lidén I, s.339b*; UUB kopia] [otolkat innehåll]

Leuchovius, Benedictus., 1618: *De fontium & fluminum origine* [Om källors och floders ursprung]. Diss. Resp. [Æschil Olaus Peträus](#). 9s. Uppsala. [*Marklin suppl, s.11*; saknas i KB; Västerås Stiftsbibliotek kopia] [otolkat innehåll]

Prytz, And. Joh., 1622: *De meteoris aqueis* [Om vattenmeteoror] Diss. Resp. [Abrah. J. Kempe](#). 14s. Uppsala. [*Lidén I s385*; UUB kopia] [otolkat innehåll]

Petræus, Æscill., 1625: *De meteoris aqueis, ubi de fontibus, fluminibus, mari, ventis & terræ motu* [Om vattenfenomen, där { det disputeras } om källor, floder, hav, vindar och jordbävning.]. Diss. Resp. [Ol. E. Lovisinius](#). 7s Uppsala. [*Lidén I s384*; UUB kopia] [otolkat innehåll]

Petræus, Æscill., 1625: *De aqua et terra* [Om vatten och jord]. Diss. Resp. [Joh. Buræus](#). 9s. Uppsala. [*Lidén I s384b*; UUB kopia] [otolkat innehåll]

Gestrinus, Martinus Erici, 1632: *De mari, fluviis & fontibus* [Om hav, floder och källor]. Diss. Resp. [Daniel Jonæ Kylander](#). 4:o. 14s. Uppsala. [*Lidén I s208*; UUB kopia] [otolkat innehåll]

Stalenius, Joh. L., 1634: *De elementis in specie igne, aëre, aqua & terra* [Om de olika elementen, om eld, luft, vatten och jord]. Diss. Resp. [Carolus Stephani Sueyræus](#). 8s. Uppsala. [*Lidén I s438*; UUB kopia] [otolkat innehåll]

Stenius, Martin Olof, 1635: *De aqua* [Om vatten]. Diss. Resp. [Magn. L. Cirræus](#). Uppsala. 8 s. [*Lidén I s 442*, LUB, kopia] [otolkat innehåll]

Ausius, Henric, 1646: *De meteoris aqueis* [Om vattenfenomen]. Diss. Resp. [Jonas Theodori Zephyrinus](#). 11s. Uppsala. [*Lidén I, s 52*; UUB kopia] [otolkat innehåll]

Aurivillius, Petrus, 1675: *De fontium fluminumque origine* [Om floders och källors ursprung]. Diss. Resp. [Pet. Lagerlöf](#). 8:o. 53s. Uppsala. [*Lidén I s50*] [otolkat innehåll]

[Hydrogeologin börjar på allvar med Urban Hiärnes arbete 1679:]

Hiärne, Urban, 1679: Een kort berättelse om the nys upfundne surbrunnar wid Medewij uthi Östergöthland, huru the bäst skole brukas, och på hwad sätt i medler tijdh diæten anställes : them til underrättelse, som ther aff sigh willia betjäna. Stockholm, tryckt af Niclas Wantijff. 122 s. [GUB, delkopia]

Hiärne, Urban, 1680: Een uthförlig berättelse om the nyys opfundne suurbrunnar widh Medewij uthi Östergöthland, huru the bäst skole brukas, och på hwad sätt i medlertijdh diæten anställes; och huru man åthskillige tillfällen som brunngästerna undertijden wederfaras, kan bäst förekomma; therjämpte några nödwändige frågor och ytterst några förledne århs curer opteknade. Stockholm, tryckt aff Joh. Georg. Eberdt. 200 s. [GUB, delkopia]

Achrelius, Daniel, 1681: *De fontium atque fluminum origine* [Om källors och floders ursprung?]. Diss. Resp. [Nicolaus A. Hagman](#). Åbo. 22s. [*Lidén III s11*; UUB kopia] [otolkat innehåll]

Hiärne, Urban, 1683: Den lilla wattuprofwaren hwarigenom de rätta och hälsosamma Suurbrunnar ifrån de falska eller gemene Jernwatn, som här och där i vårt K. Fädernesland finnas, igenkännas och åthskillies. Stockholm. (viii + 92 sid., 8:o), [egen]

Lagerlöf, Petrus, 1685: *De aqua* [Om vatten]. Diss. Resp. [Petrus Browallius](#). Holmiae. 40s. [*Liden I*, s.295; UUB kopia] [otolkat innehåll]

Bex, Abraham, 1688: *Acidularum Gothoburgensium, Divine Favente Numine, Anno 1688, in ipsa urbe exortarum Variisq; Probis tam Theoreticis quam Practicis, Quantum temporis brevitatis permisit, examinatarum, Prodromus, Ob Commune bonum, Officio id postulante, editus ab Abrahamo Bex, M. D. ac hujus Loci Physico ordinario. Gothoburgi, excudit Johannes Rahm*. [Förelöpare om göteborgska surbrunnar, som med gudomlig välvilja år 1688 uppstått i själva staden och examinerats med olika prov såväl teoretiska som praktiska så långt tidens korthet tillåtit, för det gemensamma bästa å tjänstens vägnar utgiven av A.B., Medicinae doctor och denna plats ordinarie läkare. Göteborg, J. R. tryckte.] 38 s.....[övers. MW; HB, kopia] [Bilaga: En algemeen Underrättelse til den Gunstige läsaren. 8s. = eget referat]

Hiärne, Urban, 1694: Een kort anledning till åtskillige malm- och bergarters, mineraliers, växters, och jordslags, samt flere sällsamme tings efterspörande och angifwande, efter Kongl. May:tz allernådigste behag ställt till alla uti riket, som kunna hafwa lust at låta i dagzliuset komma, hwad som i hwar och en ort kan finnas. Stockholm. 24 s. [den enkät som sedan redovisas 1702 och 1706] [GUB, kopia]

Riddermarck, Andreas Persson Wetterhamn, 1694: *De fontibus* [Om källor]. Diss. Resp. [Jon. Fonthelius](#). 19s. Lund. [*Lidén II* s.132; LUB, UUB kopia] [otolkat innehåll]

Vallerius, Harald, 1698: *De aquis mineralibus* [Om mineralhaltiga källor]. Diss. Resp. [Jac. Monthelius](#). 88s, 8:o. Uppsala. [*Lidén I* s.502; UUB kopia] [otolkat innehåll]

Vallerius, Harald, 1698: *Tentamina chymica super aquas thermales aquis granensis* [Kemiska försök beträffande de varma källorna i Aachen] Leiden 1698 [KB, sett]